BAAC
ONDERZOEKS- EN ADVIESBUREAU

Vught
Plangebied Taalstraat 88

Bureauonderzoek en
Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)

BAAC Rapport V-12.0015 juli 2014

Auteur:
mw. drs. A. Buesink

Status:
definitief

Colofon

ISSN:	1873-9350
Auteur(s):	mw. drs. A. Buesink
Veldmedewerkers:	dhr. W. Bergman
Vondstdeterminatie:	drs. S.A.L. Peters
Cartografie:	mw. drs. A. Buesink
Redactie:	M. Mostert MA
Copyright:	G.P.R de Jongh te Vught / BAAC bv te Deventer

Autorisatie (senior archeoloog): M. Mostert MA mm 9 februari 2012

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van G.P.R de Jongh te Vught te Vught en/of BAAC bv.

BAAC bv
Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Inhoud

Inhoud 5

Samenvatting 7

1 Inleiding 9
1.1 Onderzoekskader 9
1.2 Ligging van het gebied 10
1.3 Administratieve gegevens 11

2 Bureauonderzoek 13
2.1 Werkwijze 13
2.2 Landschappelijke ontwikkeling 13
2.3 Bewoningsgeschiedenis 14
2.3.1 Archeologie 14
2.3.2 Historie 17
2.4 Archeologische verwachting 18

3 Inventariserend veldonderzoek 19
3.1 Werkwijze 19
3.2 Veldwaarnemingen 20
3.3 Verkennend booronderzoek 21
3.3.1 Lithologie en bodemopbouw 21
3.3.2 Bodemverstoringen 21
3.3.3 Archeologische indicatoren 21
3.4 Archeologische interpretatie 22

4 Conclusie en aanbevelingen 23
4.1 Conclusie 23
4.2 Aanbevelingen 24
4.3 Selectieadvies 24

5 Geraadpleegde bronnen 25

Bijlagen 27

Bijlage 1 overzicht van geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2 boorbeschrijvingen
Bijlage 3 vondstenlijst

Samenvatting

BAAC bv heeft een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met behulp van boringen (verkennende fase) uitgevoerd in het plangebied Taalstraat 88 te Vught.
Op basis van het bureauonderzoek kunnen in de dekzandafzettingen archeologische resten aanwezig zijn vanaf het laat-paleolithicum. Daarnaast bestaat, op basis van historische gegevens en kaartmateriaal, een zeer hoge trefkans op resten van kasteel Spreeuwenburg of het latere landhuis en resten van verdedigingswerken uit de Tachtig Jarige oorlog.
Tijdens het verkennende veldonderzoek zijn archeologische indicatoren uit de periode late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd aangetroffen. Daarnaast is bodemverstoring aangetroffen welke veroorzaakt zou kunnen zijn door archeologische sporen. De archeologische verwachting op resten van het kasteel, landhuis en/of verdedigingswerken blijft daarom zeer hoog. Vanwege de aangetroffen beekafzettingen kan de verwachting op bewoningsresten uit eerdere perioden naar beneden toe worden bijgesteld. Er blijft wel een lage trefkans op bijzondere datasets, zoals resten gerelateerd aan scheepvaart, visvangst en rituele deposities.
Een proefsleuvenonderzoek is noodzakelijk om de aangetroffen resten te karteren en waarderen.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van G.P.R de Jongh te Vught heeft het onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met behulp van boringen (verkennende fase) uitgevoerd in het plangebied Taalstraat 88 te Vught. Aanleiding voor het onderzoek is het plan een nieuwe woning te realiseren. De minimale bodemverstoring bij de realisatie van de nieuwbouw is te verwachten tot in de C-horizont (de natuurlijke bodem), waarbij een gerede kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd worden.

Het doel van een bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een omschreven gebied aan de hand van bestaande bronnen. Met behulp van de verworven informatie wordt een specifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.
Het inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek heeft tot doel inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en om de intactheid van het bodemprofiel te bepalen.

Tijdens het onderzoek dienen de volgende onderzoeksvragen uit het Plan van Aanpak te worden beantwoord:

- Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, zijn er gegevens bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en zijn er gegevens bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?
- Hoe is de bodemopbouw en is deze nog intact?
- In hoeverre worden archeologische resten bedreigd en is vervolgonderzoek nodig en zo ja, in welke vorm?

Het onderzoek is uitgevoerd Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.2[1] en het onderzoeksspecifieke Plan van Aanpak.

[1] CCvD 2010.

1.2 Ligging van het gebied

Het plangebied betreft Taalstraat 88 te Vught. Het plangebied bevindt zich aan de noordoostkant van Vught, tussen het centrum, de A2 en de A65. Het plangebied betreft een perceel achter de bestaande bebouwing en ligt momenteel braak (figuur 3.2). De oppervlakte bedraagt circa 4.000 m^2. In figuur 1.1 is de ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 1.1 Ligging van het plangebied.[2]

[2] ANWB 2004.

1.3 Administratieve gegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Vught
Plaats:	Vught
Toponiem:	Taalstraat 88
Kadaster:	Gemente Vught K5 perceel 480
Datum opdracht:	10 januari 2012
Datum veldwerk:	25 januari 2012
Datum rapportage:	9 februari 2012 en juli 2014
BAAC-projectnummer:	V-12.0015
Coördinaten:	148949/408237 148982/408194 148930/408138 148827/408084
Kaartblad:	45CN
Oppervlakte:	4.000 m^2
Datering:	middeleeuwen – nieuwe tijd
Onderzoeksmeldingsnummer:	50484
Onderzoeksnummer:	40643
AMK-terrein:	n.v.t.
Waarnemingnummer(s):	n.v.t
Vondstmeldingsnummer(s):	419125
Type onderzoek:	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)
Opdrachtgever:	G.P.R de Jongh
Bevoegde overheid:	Gemeente Vught dhr. H. Verkuijlen
Beheer documentatie:	Bibliotheek Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en archief BAAC bv.
Beheer vondstmateriaal:	Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord-Brabant Waterstraat 20 5211 JD 's-Hertogenbosch tel. 06-18303225
Uitvoerder:	BAAC bv, vestiging Deventer Postbus 2015 7420 AA Deventer tel. 0570-670055
Projectleider:	drs. A. Buesink

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek is aan de hand van bestaande bronnen een archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld. Bij de inventarisatie van de archeologische waarden is gebruik gemaakt van gegevens uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), evenals de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW). Hierbij is het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) gebruikt. De provinciale cultuurhistorische waardenkaart is geraadpleegd.
Met name voor de recentere archeologische periodes zijn diverse historische bronnen geraadpleegd, daarnaast is contact opgenomen met de historicus dhr. H. Smeets. Er is gebruik gemaakt van het Actueel Hoogtebestand Nederland en oude topografische kaarten. Literatuur over de geologie, geomorfologie en de bodemopbouw van het onderzoeksgebied is eveneens bestudeerd om op basis van locatiekeuze-theorieën een uitspraak te doen over de kans op aanwezigheid van archeologische resten.

In navolgende paragrafen worden de resultaten van het bureauonderzoek beschreven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een synthese in de vorm van een specifieke archeologische verwachting. Een opsomming van de geraadpleegde literatuur en gebruikte kaarten is terug te vinden in de literatuurlijst. Voor een tabel met een overzicht van geologische en archeologische tijdvakken wordt verwezen naar bijlage 1.

2.2 Landschappelijke ontwikkeling

Het plangebied bevindt zich binnen de bebouwde kom van Vught en is daardoor op de geomorfologische kaart en de bodemkaart niet gekarteerd.[3] Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (figuur 2.1) is echter te zien dat het plangebied zich op een verhoging in het landschap bevindt, aan de westkant van het dal van de Dommel. De verhoging betreft zeer waarschijnlijk een dekzandrug.

Het dal van de Dommel is in eerste instantie gevormd door de Rijn en de Maas. Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, werd het dal periodiek gevuld met grote hoeveelheden smeltwater. In de loop van de tijd heeft de rivier door variaties in afvoer en door ingrepen van de mens haar loop enigszins verlegd. Dekzand is afgezet in het Weichselien gedurende de Vroege en Late Dryas. In deze koude en droge perioden was er weinig vegetatie en kon lokaal zand gemakkelijk door de wind verplaatst worden. Dit zand werd in duinvormen/dekzandruggen weer afgezet. Dekzand wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel.

[3] Alterra 2012.

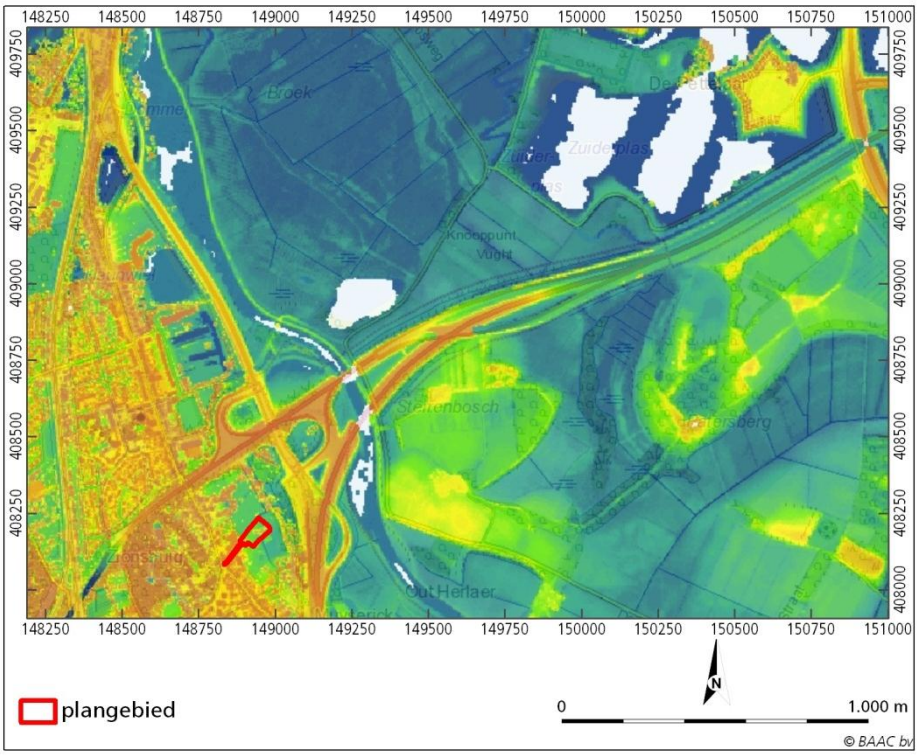

Figuur 2.1 Plangebied op Actueel Hoogtebestand Nederland.[4] De lage delen van het terrein zijn weergegeven met de blauwe en groene kleuren, de hoge terreindelen met geel en rood.

De bodem ter plaatse van het plangebied is niet gekarteerd.[5] Ter plaatse van dekzand komt echter meestal een pozolbodem voor. Bij podzolering worden humus en ijzeroxiden uitgespoeld en op een dieper niveau weer ingespoeld waardoor verschillende bodemhorizonten ontstaan. Vanaf de middeleeuwen kan daarnaast een plaggendek zijn opgebracht om de bodemvruchtbaarheid te vergroten.[6] Wanneer een dergelijk dek dikker is dan 50 cm dan spreekt men van een enkeerdgrond.[7]

2.3 Bewoningsgeschiedenis

2.3.1 Archeologie

De onderverdeling van de indicatieve waarden zoals weergegeven op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden[8] is gebaseerd op de statistische relatie tussen het bodemtype en bekende archeologische resten. Omdat de bodem voor het plangebied niet is gekarteerd, is op de IKAW geen archeologische verwachting toegekend. Ook op de Cultuur Historische Waardenkaart van Noord-Brabant is het plangebied niet gekarteerd.[9] De gemeente Vught is op dit moment nog bezig met het vervaardigen van een gemeentelijke verwachtingskaart.

---

[4] AHN 2012.
[5] Alterra 2012.
[6] Spek 2004.
[7] De Bakker en Schelling 1989.
[8] IKAW, versie 3.0, RCE 2008.
[9] Provincie Noord-Brabant 2010.

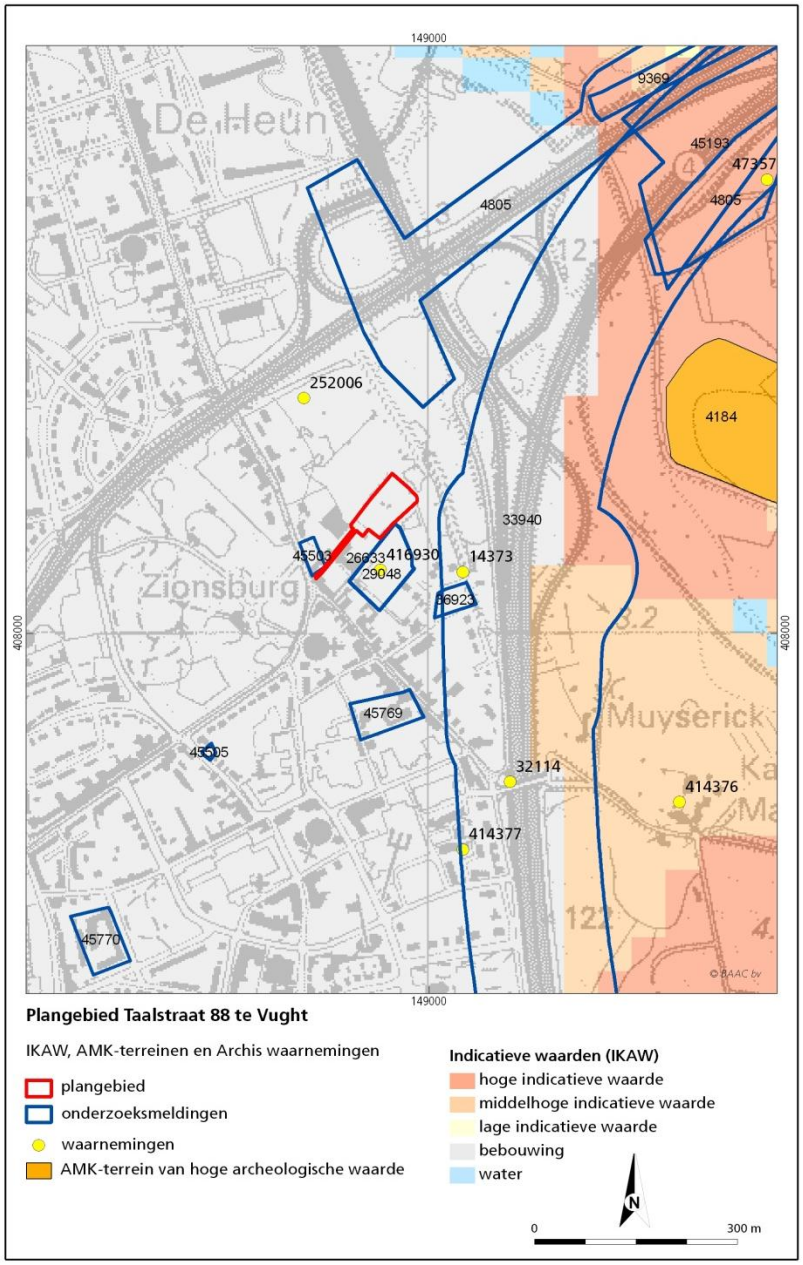

Figuur 2.2 Plangebied op Indicatieve Kaart Archeologische Waarden met ARCHIS waarnemingen.

Op de Archeologische Monumentenkaart[10] staan terreinen vermeld die door de provincie en de RCE zijn geselecteerd vanwege hun archeologische waarde. Op 400 m ten noordoosten van het plangebied ligt een terrein van hoge archeologische waarde.[11] Op dit terrein zijn bewoningsresten uit de ijzertijd en Romeinse tijd aangetroffen.
Binnen een straal van circa 500 m van het plangebied komen enkele archeologische waarnemingen voor (figuur 2.2).
Circa 150 m ten noordwesten van het plangebied zijn muurresten met verschillende bouwfasen en een beerput aangetroffen.[12] De resten zijn gedateerd

[10] RCE 2012.
[11] Monumentnummer 4184.
[12] Waarnemingsnummer 252006.

in de late middeleeuwen en zijn waarschijnlijk van het voormalige Kartuizer klooster. Op circa 400 m ten zuidoosten van het plangebied zijn funderingsresten aangetroffen die ook aan een klooster worden toegeschreven.[13]
Op 125 m ten zuidoosten van het plangebied is een Romeinse koperen munt aangetroffen.
Ten zuidoosten van het huidige plangebied is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd.[14] Hier zijn enkele middeleeuwse paalkuilen aangetroffen en enkele zandwinputten uit de nieuwe tijd. Daarnaast is aardewerk, glas en bouwmateriaal aangetroffen.[15] Vanwege de lage inhoudelijke kwaliteit van de resten werd besloten dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk was.
Aan de Taalstraat direct ten noorden van het plangebied is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd.[16] Op basis van het bureauonderzoek werd een vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht.
Aan de Kleine Gent is een archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Wegens bodemverstoring tot tenminste 60 cm in de C-horizont van de bodem en het ontbreken van archeologische indicatoren werd geen vervolgonderzoek noodzakelijk geacht.

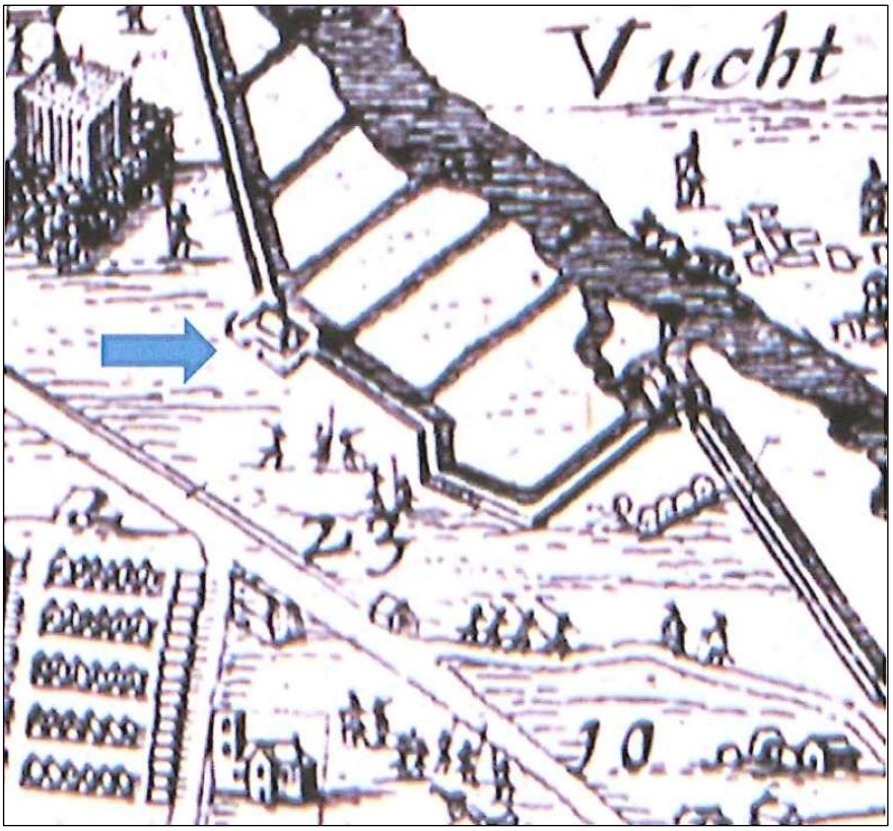

Figuur 2.2 Legerplaats Vught 1629. De blauwe pijl geeft het omwalde gebouw aan dat in of nabij het huidige plangebied lag.[17]

[13] Waarnemingsnummer 32114.
[14] Onderzoeksmeldingsnummer 29048.
[15] Waarnemingsnummer 416930.
[16] Onderzoeksmelding 45503.
[17] via Smeets 2012.

2.3.2 Historie

Het plangebied ligt nabij de historische kerk van Vught (figuur 2.4) aan de zuidwestkant van de Dommel. In of nabij het plangebied heeft in het verleden een kasteel genaamd Spreeuwenburg gelegen. Het kasteel wordt in 16e eeuwse koopaktes voor het eerst vermeld. Het is niet bekend of het kasteel al voor de vernieling van Vught in 1543 aanwezig was, of dat het daarna (opnieuw) is gebouwd.[18] De oudste afbeelding dateert uit 1603.[19]
Het omgrachte kasteel stond tussen het Kartuizer klooster en een erf van een particulier. Het strekte zich uit vanaf de openbare weg tegenover de Sionsburg tot aan hooiveldjes bij de Dommel. Tussen 1771 en 1783 is het kasteel waarschijnlijk verbouwd, omdat het sterk in prijs is gestegen.[20] Volgens van der Aa is het huis in 1810 afgebroken.[21] In 1812 is Spreeuwenburg echter verkocht waarbij vermeld stond dat het ging om een modern huis dat pas een paar jaar oud was.[22] Mogelijk is na de afbraak in 1810 een nieuw huis gebouwd. Wanneer van der Aa in 1847 erover schrijft is het kasteel, behalve enkele bijgebouwen, niet meer aanwezig.[23]

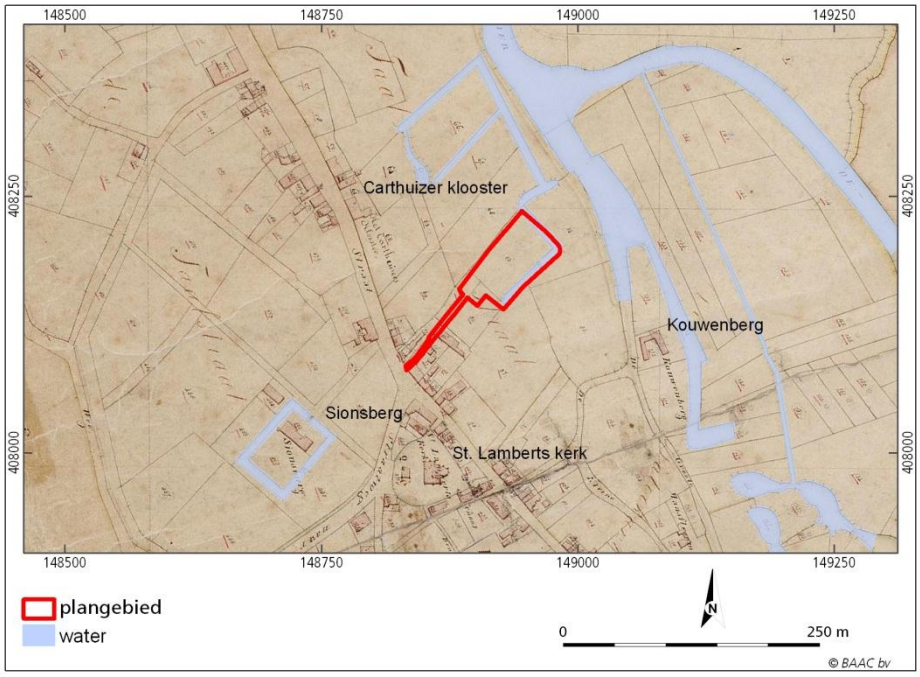

Figuur 2.4 Plangebied op kadastrale minuut uit circa 1832.

De exacte ligging van het kasteel is helaas niet bekend. Het staat op de kaart van Jacob van Deventer uit circa 1545 ten zuiden van het Kartuizer klooster en ten oosten van de driesprong bij de kerk.[24]
Ook op een tekening van de verdedigingslinie rond legerplaats Vught in 1629 staat een omwald gebouw aangegeven (figuur 2.3).[25] Deze ligt echter noordelijker dan het kasteel op de kaart van Jacob van Deventer. Het gebouw is

[18] De Kort 1960.
[19] Smeets 2012.
[20] Van ƒ 2200,- naar ƒ 5700,-, De Kort 1960.
[21] Van der Aa 1939-1951.
[22] Vughtse historische reeks 2009.
[23] Van der Aa 1939-1951.
[24] Smeets 2012.
[25] Smeets 2012.

verbonden met de verdedigingswallen en een netwerk van sloten die uitkomen in de Dommel.
In de tweede helft van de 18e eeuw is binnen het huidige plangebied een huis met bijgebouwen aanwezig.[26] Of dit het kasteel is of het latere huis is niet bekend.
In circa 1832 (figuur 2.4)[27] is binnen het plangebied geen bebouwing meer aanwezig. Langs de oostgrens en de noordgrens van het plangebied loopt nog een sloot/gracht. Deze is momenteel nog steeds aanwezig.

2.4 Archeologische verwachting

Op basis van de dekzand afzettingen kunnen binnen het plangebied archeologische resten aanwezig zijn vanaf het laat-paleolithicum. Hooggelegen locaties langs een rivier vormden een gunstige vestigingsplaats vanwege de nabijheid van water. Voor het plangebied geldt daarom een hoge archeologische verwachting voor alle perioden. In de directe omgeving van het plangebied zijn archeologische resten bekend vanaf de ijzertijd. Daarnaast bestaat voor het plangebied een zeer hoge trefkans op resten van een kasteel of landhuis en resten van verdedigingswerken uit de Tachtig Jarige oorlog. Archeologische resten kunnen worden aangetroffen vanaf maaiveld en kunnen bestaan uit, funderingsresten, bouwmaterialen, aardwerk, bot, glas, houtskool, (bewerkt) vuursteen en dergelijke. Wanneer een esdek aanwezig is, kunnen de archeologische resten goed geconserveerd zijn.

[26] Smeets 2012.
[27] Watwaswaar 2012.

3 Inventariserend veldonderzoek

3.1 Werkwijze

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd op basis van de resultaten van het bureauonderzoek. Hierbij is de tijdens het bureauonderzoek opgestelde archeologische verwachting in het veld getoetst. Bij het inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) is het plangebied onderzocht op de geomorfologische, geologische en bodemkundige karakteristieken. Ook geeft het booronderzoek informatie over het intact zijn van de bodem en daarmee informatie over de gaafheid van een eventuele archeologische vindplaats. Om inzicht te verkrijgen in de geologische en bodemkundige opbouw van de gebieden zijn 5 boringen verricht met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Het betreft verkennende boringen. Het gebruikte aantal boringen is ontoereikend om eventueel aanwezige vindplaatsen te kunnen karteren. De boringen zijn uitgevoerd tot maximaal 2,2 m beneden maaiveld.

De locaties van de boringen zijn ingemeten met GPS. De hoogteligging ten opzichte van NAP is uit het Actueel Hoogtebestand Nederland gehaald. [28] Hoewel het verkennende onderzoek niet specifiek is gericht op het opsporen van archeologische indicatoren is wel op de aanwezigheid daarvan gelet. De bodemlagen zijn met de hand en op het oog onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Archeologische indicatoren (bv. aardewerk, huttenleem, vuursteen, metaal, houtskool en al dan niet verbrand bot) kunnen een aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats ter plaatse of in de nabijheid van de boring met indicator. De bodemlagen zijn lithologisch[29] en bodemkundig[30] beschreven.

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden op 25 januari 2012. In navolgende paragrafen worden de resultaten van het veldonderzoek beschreven. De locaties van de boringen staan weergegeven op de boorpuntenkaart (figuur 3.1). De maaiveldhoogte (in meters t.o.v. NAP) is per boring vermeld in de boorstaten (bijlage 2). De vondstenlijst is opgenomen als bijlage 3.

[28] AHN 2012.
[29] NEN 1989.
[30] De Bakker en Schelling 1989.

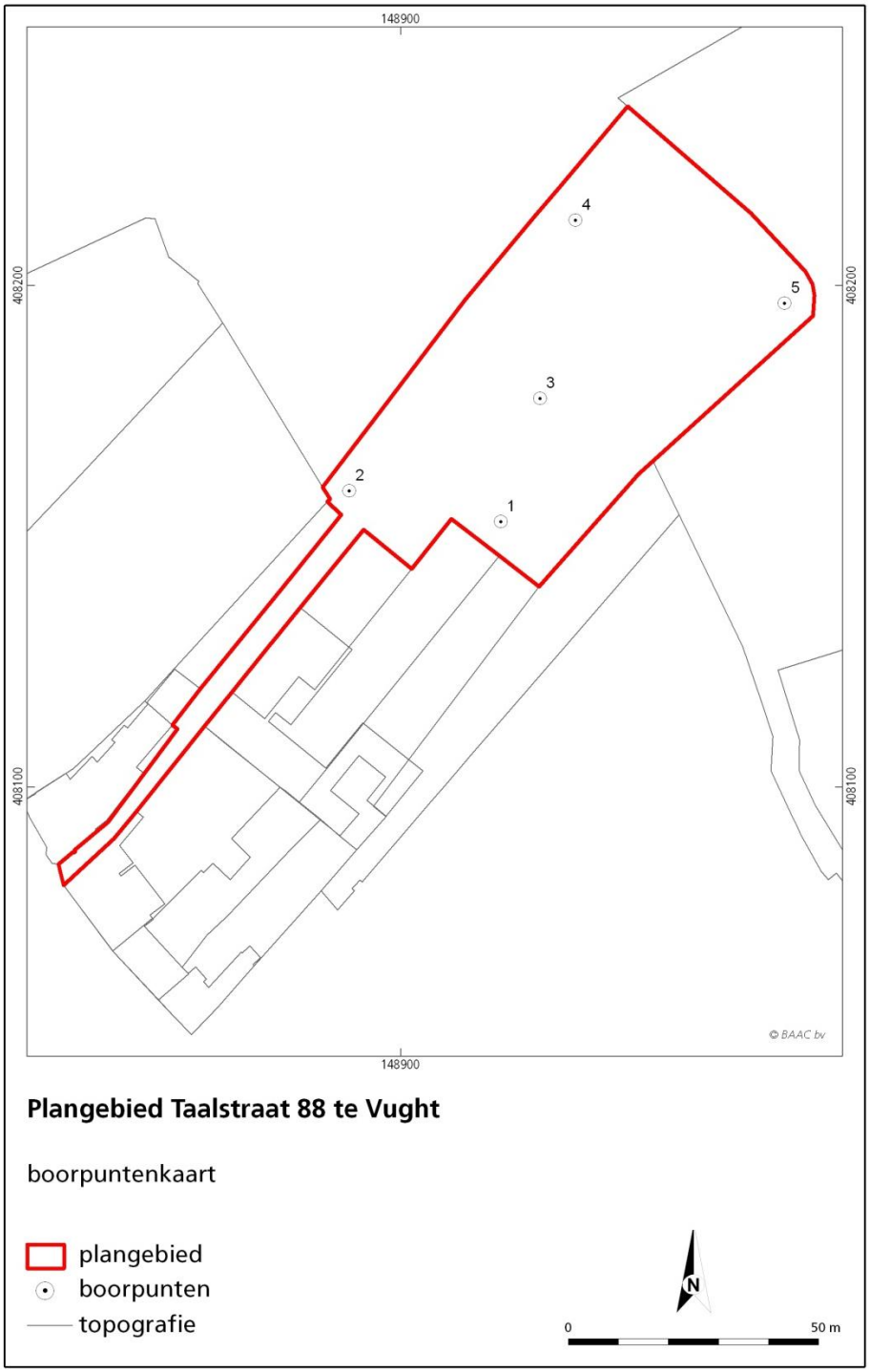

Figuur 3.1 Boorpuntenkaart

3.2 Veldwaarnemingen

Het terrein is momenteel braakliggend en in gebruik door een imker. Op de nog watervoerende onderdelen van de grachten na, zijn aan het maaiveld geen directe aanwijzingen te herkennen die zouden kunnen wijzen op archeologische resten in de ondergrond.

Figuur 3.2 Zicht op het plangebied vanaf het zuiden richting het noordoosten en vanaf het noorden richting het noordwesten.

3.3 Verkennend booronderzoek

3.3.1 Lithologie en bodemopbouw

De natuurlijke afzettingen binnen het plangebied bestaan uit matig tot strek siltige zandige beekafzettingen van de Dommel. In boring 5 is sterk zandige beekklei aangetroffen. Dekzand is niet aangetroffen.
De natuurlijke bodem is in de meeste boringen geroerd tot in de C-horizont. Een natuurlijke A-horizont is alleen aangetroffen in boring 2. Daaruit valt af te leiden dat de natuurlijke bodem een beekeerdgrond was.

3.3.2 Bodemverstoringen

In de boringen 1 tot en met 4 is de bodem gemiddeld 110 cm opgehoogd. Daarnaast is bodemverstoring aangetroffen tussen de 65 en 220 cm beneden maaiveld. Met een gemiddelde bodemverstoring van 160 cm beneden maaiveld.

3.3.3 Archeologische indicatoren

Ondanks het verkennende karakter van het onderzoek zijn bij controle van het opgeboorde materiaal verscheidene archeologische indicatoren aangetroffen (tabel 3.1 en bijlage 2 en 3). Het gaat om aardewerk, bot, baksteen, mortel, leisteen en glas. Vooral in boring 1 en 3 is veel bouwpuin aangetroffen. De aangetroffen indicatoren dateren in de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd.

Tabel 3.1 Vondstenlijst

Vondstnr	Boornr	Diepte (cm -mv)	Omschrijving	Begin datering	Eind datering
1	2	140-160	dierlijk bot	x	x
2	3	160	wandfragment grijsbakkend aardewerk	1300	1500
3	5	oppervlakte	wandfragment witbakkend aardewerk	1700	1850
3	5	oppervlakte	wandfragment grijsbakkend steengoed	1700	1850

3.4 Archeologische interpretatie

Binnen het plangebied zijn, ondanks het verkennende karakter van het booronderzoek, verscheidene archeologische indicatoren aangetroffen. De archeologische indicatoren zijn gedateerd in de late middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Er is veel bouwpuin aanwezig in de bodem. In de tweede helft van de 18e eeuw was, op basis van informatie uit het bureauonderzoek, binnen het plangebied bebouwing aanwezig. Mogelijk gaat het om kasteel Spreeuwenburg of een later gebouwd landhuis. Daarnaast zouden resten van verdedigingswerken uit de Tachtig Jarige oorlog aanwezig kunnen zijn. De aangetroffen bodemverstoringen kunnen archeologische sporen betreffen. De archeologische verwachting op resten uit de middeleeuwen en nieuwe tijd blijft daarom zeer hoog.
De archeologische verwachting voor resten uit het laat-paleolithicum tot en met de romeinse tijd kan naar beneden toe worden bijgesteld, omdat in het plangebied geen dekzand is aangetroffen, maar beekafzettingen. In beekafzettingen is de trefkans op archeologische resten lager dan in dekzand. Vanwege de natte omstandigheden was een dergelijke locatie minder geschikt voor bewoning. Pas vanaf de middeleeuwen werd men, door betere ontginnings- en ontwateringstechnieken, minder afhankelijk van het natuurlijke landschap. In beekdalen kunnen echter wel archeologische resten aanwezig zijn, waarbij het meestal bijzondere datasets betreft, zoals resten gerelateerd aan jacht, visvangst, scheepvaart of rituele deposities.[31]

[31] CCvD 2008, Gerritsen en Rensink 2004.

4 Conclusie en aanbevelingen

4.1 Conclusie

Hieronder volgt de beantwoording van de onderzoeksvragen zoals gesteld in het Plan van Aanpak:

Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, zijn er gegevens bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
Mogelijk zijn, op basis van kaartmateriaal en historische gegevens, binnen het plangebied resten aanwezig van kasteel Spreeuwenburg (middeleeuwen) of een later gebouwd landhuis (nieuwe tijd). Daarnaast kunnen resten aanwezig zijn van verdedigingswerken uit de Tachtig Jarige oorlog.

Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en zijn er gegevens bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?
Op basis van het bureauonderzoek worden dekzandafzettingen met een podzolbodem of enkeerdgrond verwacht.

Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?
Op basis van het bureauonderzoek geldt een zeer hoge verwachting op resten van een kasteel of landhuis uit de periode middeleeuwen nieuwe tijd en op resten van verdedigingswerken uit de Tachtig Jarige oorlog. Daarnaast geldt een hoge verwachting op bewoningsresten uit het laat-paleolithicum tot en met heden.

Hoe is de bodemopbouw en is deze nog intact?
De aangetroffen bodem is een beekeerdgrond, dekzandafzettingen zijn niet aangetroffen. Er is een gemiddelde bodemverstoring van 160 cm beneden maaiveld aangetroffen. Het kan hierbij echter gaan om sporen van het kasteel, landhuis en/of de verdedigingswerken.

Zijn in het plangebied archeologische resten aanwezig? Zo ja, wat is de aard en datering van de ze resten en wat is de verspreiding hiervan?
Tijdens het verkennende booronderzoek zijn archeologische indicatoren aangetroffen vanaf de middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Op boring 5 na zijn deze in het gehele plangebied aangetroffen. Daarnaast is bodemverstoring aangetroffen die mogelijk veroorzaakt wordt door archeologische sporen.

In hoeverre worden archeologische resten bedreigd en is vervolgonderzoek nodig en zo ja, in welke vorm?
Op basis van het uitgevoerde onderzoek blijft de verwachting op resten van kasteel Spreeuwenburg en/of het latere landhuis en verdedigingswerken uit de Tachtig Jarige oorlog zeer hoog. In verband met de aangetroffen beekafzettingen geldt voor de periode laat-paleolithicum tot en met de Romeinse tijd een lage verwachting op bijzondere datasets. Door geplande bodemingrepen

worden de archeologische resten bedreigd. Een vervolgonderzoek in de vorm van een karterend en waarderend proefsleuvenonderzoek is noodzakelijk.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van het uitgevoerde onderzoek is volgens BAAC bv een karterend en waarderend proefsleuvenonderzoek noodzakelijk om te kijken of binnen het plangebied inderdaad resten aanwezig zijn van kasteel Spreeuwenburg, het latere landhuis en/of verdedigingswerken uit de Tachtig Jarige oorlog.
Tijdens het verkennende booronderzoek zijn reeds archeologische indicatoren aangetroffen. Daarnaast is bodemverstoring aangetroffen, het gaat hierbij echter mogelijk om archeologische sporen. Sporen kunnen tijdens een karterend booronderzoek niet worden onderzocht, daarom is een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk.

Bovenstaand advies dient beoordeeld te worden door de bevoegde overheid (gemeente Vught) en leidt tot een selectiebesluit. Dit betekent niet dat reeds gestart kan worden met bodemverstorende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten.

4.3 Selectieadvies

Op 16 april 2013 heeft de gemeente Vught (E.A. Besselsen) het volgende selectieadvies opgesteld: Het booronderzoek laat een grotendeels verstoord bodemprofiel zien, maar deze ‘verstoringen’ zijn mogelijk sporen van een middeleeuws kasteel of een landhuis en verdedigingswerken uit de nieuwe tijd. De sporen kunnen tussen 65-220 cm onder het maaiveld voorkomen. Dit betekent dat archeologisch onderzoek nodig is bij ingrepen dieper dan 60 cm. Het puttenplan dient aan te sluiten bij de geplande ontwikkeling in het gebied. Voor een proefsleuvenonderzoek is een door de gemeente goedgekeurd Programma van Eisen nodig.

5 Geraadpleegde bronnen

Aa, van der A.J., *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden 1839-1851*.

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland,* Staring Centrum, Wageningen.

Bondt, S. de, 2011. *Onderzoeksvoorstel – plan van aanpak Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) plangebied Taalstraat 88te Vught.* BAAC bv, Deventer.

CCvD, 2008. *Leidraad beekdalen in Pleistoceen Nederland. Versie 1.0.* SIKB, Gouda

CCvD, 2010. *Kwaliteistnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2*. SIKB, Gouda.

Gerritsen, F. en E. Rensink, 2004. *Beekdallandschappen in archeologisch perspectief*. NAR-rapport 28. RCE, Amersfoort.

Kort, J.J. de, 1960. *Spreeuwenburg.* De kleine Meierij februari 1960.

Nederlands Centrum van Normalisatie, 1989. *Classificatie van onverharde grondmonsters.* NEN 5104. Delft.

Smeets, H., 2012. *Historisch onderzoek naar kasteel Spreeuwenburg*. Beschikbaar gesteld door de auteur.

Spek, T., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch geografische studie.* Matrijs, Utrecht.

Vughtse historische reeks, 2009. *Kasteeltje Spreeuwenburg, het ouderlijk huis van Pieter Anthony*. Vughtse historische reeks 11. Online geraadpleegd.

Geraadpleegde kaarten

AHN, 2012. *Actueel Hoogtebestand Nederland.* Verkregen via www.ahn.nl.

Alterra, 2012: *Geomorfologische kaart van Nederland (1:50.000) en bodemkaart van Nederland (1:50.000).* Geraadpleegd via Archis.

ANWB, 2004. *Topografische atlas Noord-Brabant (1:25.000),* ANWB, Den Haag

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2012. *Archeologische Monumentenkaart (AMK) en Centraal Archeologisch Archief (CAA*), geraadpleegd via Archis.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2008. *De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, derde generatie.* RAM rapportage 155, Amersfoort.

WatWasWaar, 2012. *Eerste Kadastrale kaart uit de periode 1827-1832.* Online geraadpleegd.

Noord-Brabant, 2010. *Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Brabant.* Online geraadpleegd.

Bijlagen

1 Bijlage 1
2 Bijlage 2
3 Bijlage 3

Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie						MIS	Lithostratigrafie			
	Kwartair	Laat					1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviatiel)		Formatie van Boxtel	Formatie van Beegden
11.755			Pleistoceen	Laat	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye		
12.745							Allerød (warm)				
13.675							Vroege Dryas (koud)				
14.025							Bølling (warm)				
15.700						Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Laat-Pleniglaciaal				
29.000							Midden-Pleniglaciaal	3			
50.000							Vroeg-Pleniglaciaal	4			
75.000						Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)		5a			
								5b			
								5c			
								5d			
115.000					Eemien (warme periode)			5e		Eem Formatie	
130.000		Midden		Midden		Saalien (ijstijd)		6		Formatie van Drente	
370.000					Holsteinien (warme periode)				Formatie van Urk		
410.000					Elsterien (ijstijd)					Formatie van Peelo	
475.000					Cromerien (warme periode)				Formatie van Sterksel		
850.000		Vroeg		Vroeg	Pre-Cromerien						
2.600.000											

Cal. jaren v/n Chr.	^{14}C jaren	Chronostratigrafie				Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden
1950	0	Holoceen	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger		Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd
1500								Middeleeuwen
450						Vb1		Romeinse tijd
0								
12						Va		IJzertijd
800								Bronstijd
815	2650		Midden	Subboreaal koeler droger		IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	
2000						IVa		Neolithicum
3755	5000			Atlanticum warm vochtig		III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	
4900								
5300								Mesolithicum
7020	8000		Vroeg	Boreaal warmer		II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	
8240	9000			Preboreaal warmer		I	eerst berk en later den overheersend	
8800								
11.755	10.150	Laat-Pleistoceen	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum
12.745	10.800				Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen	
13.675	11.800				Vroege Dryas	LW I	open parklandschap	
14.025	12.000				Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen	
15.700	13.000			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	
35.000								Midden-Paleolithicum
75.000				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)			perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	
115.000				Eemien (warme periode)			loofbos	
130.000		Midden-Pleistoceen		Saalien (ijstijd)				
300.000								Vroeg-Paleolithicum

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

boring: 12015-1

beschrijver: WB, datum: 24-1-2012, X: 148.920, Y: 408.153, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 45C, hoogte: 4,60, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Vught, plaatsnaam: Vught, opdrachtgever: R. de Jong, uitvoerder: BAAC bv

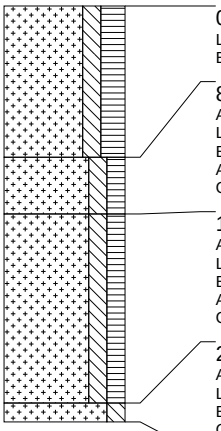

0 cm -Mv / 4,60 m +NAP
Lithologie: zand, matig siltig, sterk humeus, donkergrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: opgebrachte grond

80 cm -Mv / 3,80 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, donkergrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: verstoord
Archeologie: fragmenten bouwpuin
Opmerking: baksteen- en mortelresten, leisteen en gla

110 cm -Mv / 3,50 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, donkergrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: verstoord
Archeologie: enkel fragment onverbrand bot, enkel fragment bouwpuin
Opmerking: freatisch vlak op circa 1,2 m -mv, baksteen- mortelresten

210 cm -Mv / 2,50 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: abrupt (<0,3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, lichtgrijs, matig grof, kalkloos, interpretatie: beekafzettingen
Bodemkundig: C-horizont, volledig gereduceerd
Opmerking: matig gesorteerd

Einde boring op 220 cm -Mv / 2,40 m +NAP

boring: 12015-2

beschrijver: WB, datum: 24-1-2012, X: 148.897, Y: 408.157, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 45C, hoogte: 4,70, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Vught, plaatsnaam: Vught, opdrachtgever: R. de Jong, uitvoerder: BAAC bv

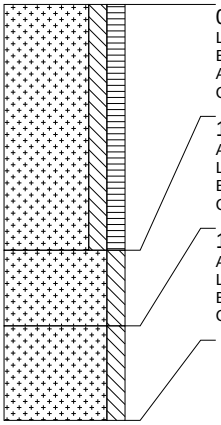

0 cm -Mv / 4,70 m +NAP
Lithologie: zand, matig siltig, matig humeus, donkergrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: opgebrachte grond
Archeologie: enkel fragment bouwpuin (onbepaald)
Opmerking: puin

130 cm -Mv / 3,40 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, donkergrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: begraven natuurlijke (ongeploegde) A-horizont, veel Fe-vlekken
Opmerking: freatisch vlak op circa 1,2 m -mv

170 cm -Mv / 3,00 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: abrupt (<0,3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, lichtgrijsgeel, matig grof, kalkloos, interpretatie: beekafzettingen
Bodemkundig: C-horizont, volledig gereduceerd
Opmerking: matig gesorteerd

Einde boring op 220 cm -Mv / 2,50 m +NAP

boring: 12015-3

beschrijver: WB, datum: 24-1-2012, X: 148.937, Y: 408.166, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 45C, hoogte: 4,40, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Vught, plaatsnaam: Vught, opdrachtgever: R. de Jong, uitvoerder: BAAC bv

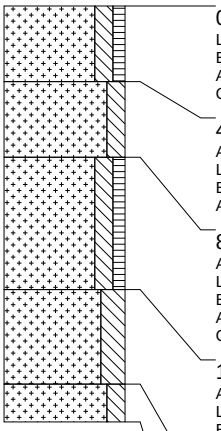

0 cm -Mv / 4,40 m +NAP
Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, donkergrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: opgebrachte grond
Archeologie: fragmenten bouwpuin (onbepaald)
Opmerking: puin

40 cm -Mv / 4,00 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, bruingrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: verstoord
Archeologie: veel fragmenten bouwpuin (onbepaald)

80 cm -Mv / 3,60 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, donkergrijsbruin, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: verstoord
Archeologie: enkel fragment bouwpuin
Opmerking: freatisch vlak op circa 1,2 m -mv, baksteen- mortelresten

150 cm -Mv / 2,90 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, sterk siltig, donkergrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: opgebrachte grond
Archeologie: enkel fragment bouwpuin
Opmerking: baksteenspikkels

200 cm -Mv / 2,40 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, donkergrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: verstoord
Archeologie: veel fragmenten bouwpuin
Opmerking: baksteen en mortel

Einde boring op 220 cm -Mv / 2,20 m +NAP

boring: 12015-4

beschrijver: WB, datum: 25-1-2012, X: 148.937, Y: 408.216, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 45C, hoogte: 4,80, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Vught, plaatsnaam: Vught, opdrachtgever: R. de Jong, uitvoerder: BAAC bv

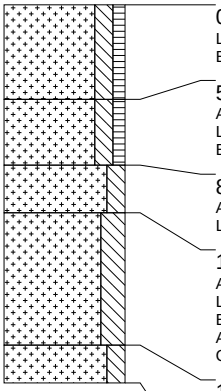

0 cm -Mv / 4,80 m +NAP
Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, grijsbruin, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: opgebrachte grond

50 cm -Mv / 4,30 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, zwak humeus, grijsgrijs, matig grof, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: menglaag

85 cm -Mv / 3,95 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, geel, matig grof, kalkloos

110 cm -Mv / 3,70 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: abrupt (<0,3 cm)
Lithologie: zand, sterk siltig, grijs, matig grof, spoor wortelresten, kalkloos
Bodemkundig: interpretatie: menglaag
Archeologie: enkel fragment bouwpuin
Opmerking: baksteenspikkels, freatisch vlak op 1,1 m -mv

180 cm -Mv / 3,00 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: abrupt (<0,3 cm)
Lithologie: zand, matig siltig, groengrijs, matig grof, kalkloos, interpretatie: beekafzettingen
Opmerking: matig gesorteerd

Einde boring op 200 cm -Mv / 2,80 m +NAP

boring: 12015-5

beschrijver: WB, datum: 25-1-2012, X: 148.977, Y: 408.197, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 45C, hoogte: 4,40, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: boomgaard, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Vught, plaatsnaam: Vught, opdrachtgever: R. de Jong, uitvoerder: BAAC bv

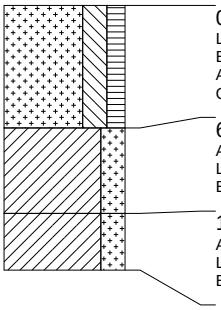

0 cm -Mv / 4,40 m +NAP
Lithologie: zand, sterk siltig, matig humeus, donkergrijs, matig fijn, kalkloos
Bodemkundig: A-horizont, interpretatie: verstoord
Archeologie: enkel fragment bouwpuin
Opmerking: baksteenresten, freatisch vlak op circa 0,6m -mv

65 cm -Mv / 3,75 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: klei, sterk zandig, oranjegrijs, kalkloos, interpretatie: beekafzettingen
Bodemkundig: C-horizont met roestvlekken, veel Fe-vlekken

110 cm -Mv / 3,30 m +NAP
Algemeen: aard bovengrens: geleidelijk (0,3-3 cm)
Lithologie: klei, sterk zandig, grijs, spoor wortelresten, kalkloos, interpretatie: beekafzettingen
Bodemkundig: C-horizont

Einde boring op 140 cm -Mv / 3,00 m +NAP

Taalstraat 88 te Vught
V-12.0015

Vondstnr	Boornr	Diepte (cm -mv)	Bodemhorizont	Aantal	Omschrijving	ABR algemeen	ABR specifiek	begin datering	eind datering
1	2	140-160	xx	2	dierlijk bot	ODB	XXX	x	x
2	3	160	xx	1	wandfragment grijsbakkend aardewerk	KER	GRS	1300	1500
3	5	oppervlakt	maaiveld	1	wandfragment witbakkend aardewerk	KER	WIT	1700	1850
3	5	oppervlakt	maaiveld	1	wandfragment grijsbakkend steengoed	KER	STEENGD	1700	1850